

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä maaliskuuta 1998 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan valmistelevalle sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen 12/1998 vp laiksi vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta.

Toivomusaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä

- toivomusaloitteen 192/1998 vp (ed. Esa Lahtela /sd) eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisesta,
- toivomusaloitteen 199/1998 vp (ed. Arja Ojala /sd ym.) eläkkeensaajilta perittävän ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta ja
- toivomusaloitteen 211/1998 vp (ed. Hannu Takkula /kesk) eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi ja erikoistutkija Carin Lindqvist-Virtanen, sosiaali- ja terveysministeriö

- budjettisihteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Antti Arola, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- kirkkoneuvos Reijo Lehtinen, Kirkkohallitus
- lakimies Timo von Boehm, Kirkon sopimusvaltuuskunta
- asiamies Seija Karttunen, Teollisuuden- ja Työnantajain Keskusliitto TT
- asiamies Juhapekka Suutarinen, Palvelutyönantajat ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Sinikka Näätsaari, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- järjestöpäällikkö Kari Björklöv, Suomen Yrittäjät
- vammaisasiamies Sirkka-Liisa Luoma, Invalidiliitto
- puheenjohtaja Matti Koskela, liittohallituksen jäsen Edvin Brandt ja varapuheenjohtaja Matti Kinnunen Eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Näkövammaisten Keskusliitto ry:ltä.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta.

Vakuutetun sairausvakuutusmaksu olisi edelleen 1,50 penniä veroäyriä. Vuoden 1999 alusta poistettaisiin sekä palkansaajilta että eläkkeensaajilta 80 000 äyriä ylittävän tulon osalta peritty 0,45 pennin suuruinen sairausvakuutusmaksun korotus. Lisäksi alennettaisiin eläketulosta saavalt henkilöltä perittävää sairausvakuutusmaksua 0,30 pennillä veroäyriä. Eläkkeensaajan sairausvakuutusmaksu olisi vuoden 1999 alusta 3,90 penniä veroäyriä.

Työnantajilta perittävät kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut eivät muuttuisi. Yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvalla työnantajalta perittäisiin vuoden 1999 kansaneläkemaksua yrityksen poistojen määrästä ja palkkasummasta riippuen 2,40, 4,00 tai 4,90 prosenttia ennakonpidätyksen alaisen palkan määrästä. Työnantajan kansaneläkemaksu olisi 2,40 prosenttia sellaisessa valtion liikelaitoksessa, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia. Yksityisen työnantajan ja edellä mainitun liikelaitoksen sairausvakuutusmaksun suuruus olisi 1,60 prosenttia palkoista.

Kunnalta, kuntayhtymältä ja kunnalliselta liikelaitokselta perittävä kansaneläkemaksu olisi 3,15 prosenttia ja sairausvakuutusmaksu 1,60 prosenttia palkoista. Valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin liikelaitokselta sekä Ahvenanmaan

maakunnalta perittävä kansaneläkemaksu olisi 3,95 ja sairausvakuutusmaksu 2,85 prosenttia. Kirkkotyöntekijöiden kansaneläkemaksu olisi 3,95 prosenttia ja sairausvakuutusmaksu 6,85 prosenttia palkoista.

Työnantajan kansaneläkemaksua ja sairausvakuutusmaksua perittäisiin edelleen myös verovapaan ulkomaantyötulon perusteella. Työnantajan lapsilisämaksua ei ehdotuksen mukaan perittäisi myöskään vuonna 1999.

Esitys liittyy valtion vuoden 1999 talousarvioesitykseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1999 alusta.

Toivomusaloitteet

Toivomusaloitteessa 192/1998 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus vuoden 1999 talousarvioesitystä valmistellessaan ryhtyisi toimenpiteisiin eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamiseksi vähintään 0,8 pennillä.

Toivomusaloitteessa 199/1998 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseksi.

Toivomusaloitteessa 211/1998 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin eläkeläisten ylimääräisten sairausvakuutusmaksun poistamiseksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan.

Valiokunta pitää esityksen mukaisia palkansaajien ja eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksujen alennusehdotuksia oikeasuuntaisina, mutta erityisesti eläkeläisten osalta riittämättöminä toimenpiteinä, etenkin kun otetaan huomioon kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Valiokunta haluaa tässä yhteydessä toistaa vuoden 1998 sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitok-

sen rahoitusta koskevassa mietinnössään korostamansa tavoitteen siitä, että vakuutetun sairausvakuutusmaksun osalta tulee päästä mahdollisimman nopeasti lamaa edeltäneelle tasolle siten, että järjestelmän rahoitus pysyy samanaikaisesti turvattuna (StVM 29/1997 vp). Samalla valiokunta pitää tärkeänä, että todellisenä tavoitteena pidetään myös yritysten työllistämismahdollisuuksien parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Valiokunta toistaa aikaisemmin esittämänsä kannanoton työvoimavaltaisen ja pääomavaltaisen yritystoiminnan keskinäisen kustannusjaon tarkistamisesta sosiaaliturvan rahoituksessa.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kirkon työnantajamaksut säilyvät esityksessä vuoden 1998 tasolla. Valiokunta katsoo, että kirkkotyönantajien maksujen kokonaisuutta on

selviteltävä siten, että etsitään kustannusneutraalilla tavalla toteutettavissa olevia vaihtoehtoja, jotka mahdollistaisivat kirkkoa koskevien työnantajamaksujen saattamisen samalle tasolle muiden vastaavien työnantajamaksujen kanssa.

Käsittelieminsä toivomusaloitteiden suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystoimen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että toivomusalitteet 192, 199 ja 211/1998 vp hylätään.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
 vpj. Maija Perho /kok
 jäs. Liisa Hyssälä /kesk
 Timo Ihamäki /kok (osittain)
 Kari Kantalainen /kok
 Paula Kokkonen /kok
 Mikko Kuoppa /va-r
 Eero Lämsä /kesk

Pirkko Peltomo /sd
 Maija Rask /sd (osittain)
 Juha Rehula /kesk
 Osmo Soininvaara /vihr
 Marja-Leena Viljamaa /sd
 vjäs. Mikko Immonen /vas
 Marjaana Koskinen /sd
 Pehr Löfv /r.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Eläkeläisiltä perittävä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu koetaan eläkeläisten keskuudessa laajasti epäoikeudenmukaiseksi lisärasitukseksi. Ylimääräisellä maksulla ei ole sosiaalipoliittisia perusteita, vaan sitä on perusteltu valtiontalouden tasapainottamis- ja leikkaustarpeella. Voimakkaan talouskasvun jatkuessa ja valtiontalouden aseman kohentuessa on entistä vähemmän perusteita jatkaa maksun perimistä. Tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä maksuun luvutut alennukset vuosille 1998 ja 1999 ovat oikeasuuntaisia ratkaisuja, mutta riittämättömiä.

Eläkeläisten verotusta arvioitaessa on otettava huomioon, että eläkelätuloista ei myönnetä kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä, jonka merkitys palkkatulojen verotuksessa on merkittävästi kasvanut vuoden 1997 veroratkaisussa ja

vuodelle 1999 tehdyissä esityksissä (HE 28/1998 vp). Ansiotulovähennys myönnetään jopa yli 300 000 markan palkkatuloista. Verohelpotukset ovat 1990-luvulla muutenkin suuntautuneet pääosin hyvätuloisille.

Eläketurvan leikkausten, kuten esim. ns. taite-tun indeksin vuoksi eläkeläisten tulokehitys on jäänyt jälkeen muusta väestöstä. Kuilu eläkeläisväestön ja työssä käyvien välillä uhkaa kasvaa.

Näillä perusteilla katson, että eläkeläisten ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta tulisi kokonaan luopua.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
(Kuten StVM)

2 §
(Poist.)

2—4 §
(2—4 § kuten StVM 3—5 §)

5 (6) §
Voimaantulo

(1 mom. kuten StVM:n 6 §:n 1 mom.)
Lain 1 (poist.) §:ää sovelletaan vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.
(3 mom. kuten StVM:n 6 §:n 3 mom.)

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1998

Mikko Kuoppa /va-r

VASTALAUSE 2

Perustelut

Kansantalous kasvaa jo kuudetta peräkkäistä vuotta. Kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna 5,9 prosenttia ja sen ennakoitaan lisääntyvän tänä vuonna 4 prosenttia. Yksin talouden kasvu ei tule alentamaan työttömyyttä riittävästi.

Työttömyyden radikaaliksi alentamiseksi tarvitaan monia samansuuntaisia työvaltaisia pk-yrityksiä kannustavia toimenpiteitä. Työllistämiskynnyksen alentamiseksi tarvitaan työllistämisen verokiilan madaltamista, pk-sektorin tarpeet ymmärtäviä työelämäjoustoja, pk-yritysten vakuusjärjestelmän perusteellista kohentamista ja erityisesti palvelualoilla arvonlisäverotuksen keventämistä.

Myös Euroopan unionin piirissä työttömyyden alentaminen on aktiivisten toimenpiteiden kohteena. Tärkeimmiksi keinoiksi tilanteen parantamiseksi on myös näissä yhteyksissä tunnistettu työllistävän pk-yrityksyyden kustannusten madaltamiseen tähtäävät toimet. EU:n työvoimapoliittisessa ohjelmassa todetaan mm. verotuksen ja sosiaaliturvajärjestelmien uudistamisen välttämättömyys työttömyyden alentamiseksi.

Suomessa työvaltaisia yrityksiä rasittavista välillisistä kustannuksista tärkeimpiä ovat työnantajilta perittävät työttömyysvakuutusmaksut ja työnantajilta perittävät kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut.

Hallitus ei ole esittänyt välillisiin kustannuksiin työllisyyden parantamisen edellyttämiä muutoksia. Sen vuoksi ehdotamme pienten työvaltaisten yritysten sosiaaliturvamaksujen poistamista ja osan työllistämistään siirtämistä suurempien ja pääomavaltaisempien yritysten kannettaviksi.

Edellä selostetut yritysten välilliset työvoimakustannukset ovat sellaisia pk-sektorin työllistämistä vaikeuttavia tekijöitä, joiden alentamiseen hallitus ei ole ryhtynyt.

Hallitus ei myöskään lunasta lupaustaan eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun lopullisesta poistamisesta ja toimii näin hallitusohjelman vastaisesti. Edelleen on täyttämättä eduskunnan edellytys eläkkeensaajien ylimääräi-

sen sairausvakuutusmaksun alentamisesta vähintään yhdellä pennillä äyriä.

Eduskunnan asettamaa ehtoa ei täytä se, että ylimääräistä maksua alennetaan 0,3 pennillä, joka tekee ottaen huomioon tämän vuotuisen alennuksen yhteensä vasta 0,6 penniä. Siten 0,4 pennin alennus jää toteutumatta. Kysymys on nimenomaan tarpeesta pienentää eläkkeensaajien ja muiden kansalaisten sairausvakuutusmaksun eroa. Tämän mukaisesti esitämme eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista nykyisestä tasosta 0,7 pennillä äyriä.

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että sosiaaliturvamaksujen kokonaisuus pyritään muodostamaan sellaiseksi, että se tukee työllistymistä ja helpottaa erityisesti pientyönantajien toimintaa. Maksujen ohella on otettava huomioon myös verotus ja rahoituskulujen kokonaisuus.

Juuri tähän tähtäävät esityksemme työnantajan sosiaaliturvamaksujen porrastuksesta työvoimavaltaiten pienyritysten hyväksi.

Työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut heikentävät pienten yritysten mahdollisuuksia lisätyövoiman palkkaamiseen. Viitaten edellä todettuihin pk-yritysten pullonkauloihin yritysten kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksujen perusteet on uudistettava. Pienten taakkaa on kevennettävä ja siirrettävä sitä suuremmille yrityksille.

Uudistus on toteutettava siten, että kuuden miljoonan markan palkkasummaan saakka työnantajan sairausvakuutusmaksusta luovutaan kokonaan ja että maksu sen ylittävältä palkkasumman osalta on 1 prosenttia vuosipalkkasumman 60 miljoonaan markkaan saakka. 60 miljoonan markan ylittävältä palkkasumman osalta maksu on 2,0 prosenttia.

Kansaneläkemaksua ei tule periä lainkaan yksityisen työnantajan ennakonpidätyksenalaisen palkkasumman ensimmäisen kolmen miljoonan markan osalta, mikäli poistojen määrä on alle miljoona markkaa.

Käyttöomaisuuden hankintamenosta tehtyjen säännönmukaisten poistojen ollessa yli

300 000 mk ja samalla vähintään 10 prosenttia ja enintään 30 prosenttia sanottuna aikana maksetuista palkoista kansaneläkemaksun suuruus on 4 prosenttia ennakonpidätyksen alaisista palkoista vuonna 1998. Jos mainittujen poistojen määrä on yli 300 000 mk ja samalla yli 30 prosenttia sanottuna aikana maksetuista palkoista, kansaneläkemaksun suuruus on 6,9 prosenttia.

Tässä esitetyillä työnantajan kansaneläkemaksujen ja sairausvakuutusmaksujen muutoksilla ei ole olennaisia vaikutuksia valtiontalouteen. Pääomavaltaisimpien yritysten kohdalla

tapahtuva maksujen kiristyminen yhdessä aloitteen työllisyyttä parantavan vaikutuksen kanssa kompensoi pienten työvaltaisten yritysten maksutaakan helpottamisen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
(Kuten StVM)

2 §

Sairausvakuutusmaksun korotus

Jos vakuutettu saa vuoden 1999 aikana eläketuloa, häneltä peritään sen lisäksi, mitä 1 §:ssä säädetään, sairausvakuutusmaksua 2,00 penniä hänelle vuodelta 1998 toimitettavassa kunnallisverotuksessa vahvistetulta veroäyriältä. Tämä sairausvakuutusmaksun korotus on kuitenkin enintään 2,00 prosenttia veronalaisesta eläketulosta.

3 §

Työnantajan sairausvakuutusmaksu

Sen estämättä, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa (366/1963) säädetään työnantajan sairausvakuutusmaksun määrästä ja perusteesta, työntekijälle vuoden 1999 aikana suoritettua ennakonpidätyksen alaisen palkan ja tuloverolain 77 §:ssä tarkoitettua ulkomaantyötulosta rahana maksetun osan yhteismäärästä peritään työnantajan sairausvakuutus-

maksua. Ulkomaantyötulon rahana maksettavaan osaan ei kuitenkaan lueta työnantajan maksamia työstä johtuvien kustannusten korvauksia siltä osin kuin ne ovat tuloverolain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan verovapaita. Maksun suuruus on:

1) yksityiseltä työnantajalta ja sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/1987), *työnantajan sairausvakuutusmaksua peritään työpalkkojen ensimmäisen kuuden miljoonan markan osalta 0 prosenttia. Kuuden ja kuudenkymmenen miljoonan markan palkkasumman välillä työnantajan sairausvakuutusmaksu on 1,00 prosentti ja yli kuudenkymmenen miljoonan markan palkkasummas- ta 2,00 prosenttia.*

(2 ja 3 kohta kuten StVM)

4 §

Työnantajan kansaneläkemaksu

Sen estämättä, mitä kansaneläkelaisissa (347/1956) säädetään työnantajan kansaneläkemaksun määrästä ja perusteesta, työntekijälle vuoden 1999 aikana suoritettua ennakonpidätyksen alaisen palkan ja tuloverolain 77 §:ssä tarkoitettua

ulkomaantyötulosta rahana maksetun osan yhteismäärästä peritään työnantajan kansaneläkemaksua. Ulkomaantyötulon rahana maksetta-
vaan osaan ei kuitenkaan lueta työnantajan maksamia työstä johtuvien kustannusten korvauksia siltä osin kuin ne ovat tuloverolain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan verovapaita. Maksun suuruus on:

1) yksityiseltä työnantajalta ja valtion liikelaitoksista annetussa laissa tarkoitettua valtion liikelaitokselta:

a) 0 prosenttia, jos työnantajan maksamien ennakonpidätysten alaisten vuosipalkkojen määrä on alle 3 miljoonaa markkaa ja yrityksen vuodelta 1997 toimitettua verotusta varten antamassa veroilmoituksessa käyttöomaisuuden hankintameno-

ta tekemien säännönmukaisten poistojen määrä on alle 1 miljoona markkaa.

(b kohta kuten StVM)

c) 6,90 prosenttia, jos mainittujen poistojen määrä on yli 300 000 markkaa ja samalla yli 30 prosenttia sanottuna aikana maksetuista palkoista;

(2 ja 3 kohta kuten StVM)

(2 mom. kuten StVM)

5 §

(Kuten StVM)

6 §

(Kuten StVM)

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1998

Liisa Hyssälä /kesk

Eero Lämsä /kesk

Juha Rehula /kesk

